

318 dokazuje, že pouhá technická dovednost a hotovost (ačkoliv je nutné prius všeho umění) nestačí, nýbrž že třeba jest k umění intelektuálnímu, který dává teprve technice cit i smysl; všichni velcí umělci jsou uvědoměli; „nejčistší veledíla jsou ta, v nichž nenaleznete nevýrazných strusek forem, linií a barev, nýbrž v nichž všecko, naprosto všecko přechází v myšlenku a v duši“. V kapitole IX prohlašuje se Rodin člověkem náboženským, ne ovšem ve smyslu dogmatickém, a klade za úkol umělcův „vyjádřiti celou pravdu Přírody, nejen pravdu vnějškovou, nýbrž také, nýbrž především pravdu vnitřní“. „Nejkrásnější díla, nejvyšší svědectví lidského intelektu a lidské poctivosti, říkají všecko, co lze pověděti o člověku a světu, a pak napovídají, že jest něco, čeho nelze pochopiti.“ Ovšem všechny mystické intence nepomohou umělci, neumí-li dokonale svého řemesla, nedovede-li modelovati rameno nebo torso. V kapitole X vytýká a znázorňuje Rodin rozdíl mezi harmonickou plastikou řeckou a asketicky dramatickým barokem Michelangelovým. „Je-li mně dovoleno hovořiti trochu o sobě,“ praví tu Rodin, „řeknu vám, že jsem kolísal celý život mezi oběma velikými tendencemi sochařství, mezi pojetím Fidiovým a pojetím Michelangelovým. Vyšel jsem z antiky; ale když jsem přišel do Itálie, zaujal jsem se náhle velikým mistrem florentským a v mých dílech naleznou se jistě stopy této vášnivě lásky. — Potom, zvláště v poslední době, vrátil jsem se k antice. — Oblíbená themata Michelangelova, hloubka lidské duše, svatost napětí a utrpení jsou plně přísné velikosti. — Ale neschvaluji jeho opovrhování životem. — Činnost pozemská, budiž sebemeně dokonalá, jest vždycky ještě krásná a dobrá. — Milujme život pro samo napětí, které zde musíme vyvinout. — Pokud mne se týče, snažím se neustále uklidňovati svou visí přírody. Musíme směřovat k jasnému pokoji. Zůstane v nás vždycky ještě dosti křesťanské úzkosti před tajemstvím.“ Poslední (XI.) kapitola věnována jest obraně umělců z výtky neužitečnosti, kterou je obmyšlí dnešní společnost, zaujatá ryze hmotnou civilisací.

Kniha p. Gsellova nevznáší nových rysů do portrétu Rodinova, ale šťastně shrnuje a zpřívučňuje rysy již známé. Zejména jasně vystupuje zde nechuť Rodinova k umění abstraktnímu a akademickému; vzorem chce mít Řeky, kteří nepotlačovali reálných detailů, kteří milovali tělo lidské láskou zcela smyslnou a hmotnou a podřidovali jen svá pozorování pod celkový plán a rytmus; umělec má se inspirovati vždy přímo přírodou, která podle Rodina směřuje vždycky po božském zákonu ke kráse.

Zeyerův fond

[1]

V minulém sešitě uveřejnil jsem dva velmi kompetentní hlasy, které obvinily, žel, velmi oprávněně Akademii, že sama maří způsobem trapně malicherným účel fondu Zeyerova. Že Akademie ve svém pošetilém díle hodlá pokračovati a nemíní nikterak dbáti nejlepších návrhů reformních, ukazuje letošní vypsání soutěže. Kdežto posud dle stanov porota fondu Zeyerova skládala se ze zástupce Akademie a zástupce voleného autory, kteří si přibírali porotce třetího, oktrojuje si nyní Akademie v porotě zástupce dva a třetího přenechává volbě autorů. Má tedy Aka-

demie podle nového samovolného ustanovení a priori majoritu a bude si dělat, co bude chtít. Za těchto okolností a po ponižujících zkušenostech, které vypsali v minulém sešitě Noviny pp. dr. Pražák a F. V. Krejčí, nezbyvá ovšem volnému literátstvu nic než Akademii bojkotovati. Nikdo autory zvolený jistě funkce té nepřijme a nepůjde si pro mravní poličky do poroty, znásilňované Akademií a priori.

319

[2]

Protest pp. Pražáka a Krejčího proti beztaktostem a násilnostem IV. třídy České akademie, který jsme nedávno přinesli, nalézá již potěšitelné ozvěny v české publicistice, a sice právě v lepší její části. Přehled z 11. srpna souhlasí úplně s oběma pp. porotci a žádá co nejpřísnější veřejné kontroly všeho podnikání této smutně proslulé instituce. „Pánové, kteří dnes rozhodují v její IV. třídě,“ píše jmenovaný týdeník, „sedí tam z kamarádkého dorozumění a většinou bez náležité kvalifikace: musí se v zájmu literární poctivosti zamezit, aby byli autokraty. Česká akademie má tvrdou kůži. Odpověděla-li na četné oprávněné výtky v příčině Zeyerova fondu v poslední chvíli tím, že si v porotě usurpovala dva hlasy a jediný vyhradila mladým autorům, jest to nejen hrubé porušení statutu, ale i přímo hanebné jednání. Nesmíme se spokojiti tím, že porotu fondu necháme v spárech IV. třídy Akademie, nýbrž musíme žádati za veřejnou kontrolu celé instituce, a to v našem zemském sboru zákonodárném.“ Není možno než úplně souhlasiti.

Literatury české devatenáctého století,

souborného díla, vydávaného nákladem Laichtrovým, vyšel díl I v druhém, opraveném a doplněném vydání. Kniha obsahuje čtrnáct kapitol, z nichž některé jsou z nejlepšího, co bylo napsáno u nás v oboru literární historie; platí to v tomto díle jmenovitě o Jakubcově Dobrovském a Jungmannovi a o Hanušových Počátcích novočeské romantiky a Padělečích romantické družiny české.

Flaubert pornografem — v Berlíně

Redaktor a nakladatel časopisu Pana byli odsouzeni v Berlíně „pro rozšiřování nemravných spisů“ k pokutě 50 Mk, a sice proto, že Pan přinesl z francouzské umělecké revue Les marges překlad části deníků Flaubertových. Glossovatí tuto pruskou surovost soudní jest jistě zbytečno: „Europas Flachland“, jak říkal Nietzsche Německu, jest důsledné ve svém farizejství. Za zmínku stojí však dobrozdání Richarda Dehmela, který odmítl v tomto případě podezření z jakékoli „nemravné tendence“ a mimochodem podal i pěknou charakteristiku velmistra francouzského románu. „Co dnes platí za nemravné,“ řekl Dehmel, „bude za 20 nebo 30 let pokládáno za naprosto mravné. Kláste otázku po obscennosti u muže jako Flaubert jest umělci i literárnímu historikovi cosi příšerného a absurdního, jest to totéž jako zkoumati neúplatnost Solonovu. O otázce, sledoval-li Flaubert

320 nemravné tendence, není možná vůbec diskuse a otázka ta nemá vůbec smyslu při jeho vysokém tvůrčím duchu. Flaubertovi bylo všecko pouze látkou a jevem, asi totéž, čím jest vědě mrtvola.“

Výstava uměleckých fotografií Druetových v pavilonu Mánesově

Mánes vystavuje pod Kinskou velmi pěkný soubor fotografií uměleckých děl moderních tvůrců francouzských i některých mistrů starých. Fotografie podceňuje se u nás ještě příliš často, a zejména dokonalá fotografie obrazu nebo sochy není tak snadná věc, jak se laikovi zdá. Druetovy fotografie zejména moderních malířů francouzských, od impresionistů počínajíc, jsou nejen zajímavé, ale i velmi poučné a způsobilé, aby napověděly pozorovateli, odkud a jak zírati na tyto mistry. Více však od nich nezádej. Zejména neměly by býti záminkou, aby se psaly nebo kopolovaly podle nich skizy rozvoje moderní malby nebo dokonce, jak se toho dopustil smutně proslulý umělecký znatel v Osvětě, aby se na základě jich pronášely odsudky o mistrech, kteří nejsou posud vedeni v německých výtvarně historických příručích a jichž význam jest proto p. kritikusovi velmi mlhavý a podezřelý.

Alois Jirásek šedesátníkem

Dne 23. t. m. vrší se Aloisovi Jiráskovi šedesátka. Zastihuje jej — vzácný dar osudu — v plné síle tvůrčí, nezlomeného tělem, neochablého duchem. Alois Jirásek jest ze starší generace spisovatelské jistě nejdražší svému národu; třeba láska ta neprojevovala se nikdy zvláště hlučně: jest přece a jest tím opravdovější a pevnější. Jirásek vepsal se hluboce do srdce svého lidu jako tvůrce národních epepejí v románové formě, jako slovesný vyvolatel a křisitel jeho vrcholných dějů dramatických, jako laskavý a pozorný malíř zapadlých světů kulturních, jako solidní, pevný a jasný kreslíř set a set charakteristických hlav a pregnantních postav každého věku, temperamentu i povolání, které rozesel, štědrý rozsěvač, do svého díla. Mladší generace literární a kritická musí si dnes po spravedlnosti uvědomiti základní rys umělecké povahy Jiráskovy a pozměniti, nebo lépe, doplniti svůj soud o něm: Jirásek jako umělec jest duch nevšedně vážný, opravdový a svědomitý a není to jen hmotná rozsáhlost a objemnost díla Jiráskova, kterou možno dnes akcentovati, jest to cosi nad to: jeho vnitřní síla a čestná opravdovost, jeho umělecká vývojnost. Jirásek jako málokdo z našich starších spisovatelů vyvíjel se umělecky a rostl stále vnitřní prací tvůrčí; práce ta byla snad spíše houževnatá než výbojná, ale neustávající a neochabující byla vždycky a stojí zde dnes jako krásný mravní příklad a pomník duševní oddanosti a lásky. Jirásek orientoval myšlenku svou skoro na všech velikých mistrech moderního románu evropského; neminul bez užitku epické metody Tolstého, jako nebyl slep k příkladu Flaubertovu a hluch k poučením Zolovým. Zpracovával mlčky a *po svém* cizí podněty a vyvinul

321 tak všechny možnosti dané svým spisovatelským temperamentem a talentem. Talent ten má ovšem své meze, jeho básnické a tvůrčí kvality mají své hranice; jsou duševní polohy, jsou dramatické akcenty, jichž nikdy nedosáhl, nikdy neobejmul a neobejme. Ale Jirásek, jak jest již opravdový umělec, byl si vždycky toho vědom a vždycky respektoval toto omezení; věděl, že jest uloženo člověku jako cosi osudného a že ani umělecká, ani mravní síla není v tom, překročovati je, nýbrž vytěžovati do největší dokonalosti všechny možnosti, které v sobě uzavírá. Jen touto vnitřní kulturou a sebekázní mohl stvořiti Jirásek v pozdních letech tu harmonickou, lahodnou, teplou a křisivou románovou píseň ke cti rodného kraje a jeho mrtvých generací, *U nás*, kterou pokládám za vrcholné jeho dílo a za jeho nejčistší umělecký čin. Bude hřáti a svítiti svou vnitřní lahodnou vroucností, až vystydne snad již nejedna, dnes úspěšnější práce jeho, a zbude tu ještě milý duchový statek a umělecký klad, až rozprysknou se jako pestré bubliny jalové kejklířské triky leckoho domněle nejmodernějšího, vystupujícího s mnohem většími pretensemi.

Leander Čech †

V Novém Městě na Moravě, kdež byl ředitelem škol reálných, zemřel 27. července literární historik a estetik český Leander Čech. Leander Čech byl čelný představitel starší literárně kritické generace moravské, jak se projevovala v osmdesátých letech v Hlídce literární a Literárních listech; jako jeho kritičtí druhové byl i Leander Čech kritik velmi konservativní, který bojoval pro národní literaturu v statickém smyslu slova, pro literaturu kmenově zabarvenou a odmítal často příkrě všecko, co přimykalo se k západnímu vývoji básnickému, ke „kosmopolitismu“, jak se tehdy říkalo, a bylo představováno v Čechách kruhem Lumírovým. Ctí Čechovou bude, že byl z kruhu svého filosoficky a esteticky nejvzdělanější; znal zejména dobře literárně historické práce Tainovy i Hennequinovy a dovedl se opřít i o ně ve svých studiích z české literární historie, o Hálkovi a Karolině Světlé. Zejména jeho práce o Karolině Světlé, která svou střízlivostí způsobila svého času mnoho zlé krve mezi staršími ctiteli a ctitelkami básnířčinými rázu Elišky Krásnohorské, jest methodou, plánem i stavbou závislá na Hennequinovi, jehož přidržuje se mnohdy i v podrobnostech. Svým starším hálkovským studiím dal definitivní formu ve statích, které uveřejnil v souborném díle Literatury české XIX. století, vydávaném redakcí Vlčkovou u Laichtra. Ze práce tyto nevyhovují ve všem přínějším požadavkům rozboru estetického, na to upozornil jsem loni v tomto listě v posudku dotyčného dílu Literatury české.¹ Vedle studií literárně historických obíral se Leander Čech i studii estetikými, najmě poetickými; sledoval zvláště novější německé práce tohoto oboru (Lehmannovy).

1 - [Viz Kritické projevy 7, str. 358—362.]